

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ 6 КЛАСУ

З КУРСУ «ДОСЛІДЖУЄМО ІСТОРІЮ І СУСПІЛЬСТВО»

Модельна програма: «Досліджуємо історію і суспільство. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори Васильків І.Д., Димій І.С., Шеремета Р.В.) («Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795))

Підручник: Васильків І. Д. та ін. Досліджуємо історію і суспільство : підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти / І. Д. Васильків, О. Я. Басюк, Г. С. Гінкул, Л. А. Грисюк, В. Л. Гуменний, І. С. Димій, О. А. Іртищева, М. І. Костікова, І. Л. Паршин, Р. В. Шеремета. — Тернопіль : Астон, 2023. — 304 с. : іл.

СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Результати зі свідчення	Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти
Орієнтується в історичному часі та просторі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історико-хронологічне мислення, орієнтація в історичному часі, встановлення причиново-наслідкових зв'язків між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, виявлення змін і тяглості в житті суспільства. 2. Геопросторове мислення, орієнтація в соціально-історичному просторі, виявлення взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури та навколишнього середовища.
Працює з інформацією історичного змісту	<ol style="list-style-type: none"> 3. Критичне мислення, робота з різними джерелами інформації та формулювання історично-обґрунтованих питань. 4. Системне мислення, виявлення взаємопов'язаності, взаємозалежності та взаємовпливу історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміння множинності трактувань минулого та сучасного та зіставлення їх інтерпретацій.
Виявляє повагу до гідності людини та соціальну активність	<ol style="list-style-type: none"> 5. Усвідомлення власної гідності, діяльність з урахуванням власних прав і свободи, повага до прав і гідності інших осіб, толерантність, протидія виявам дискримінації та нерівного ставлення. 6. Дотримання демократичних принципів, конструктивна взаємодія з друзями, спільнотою закладу освіти, місцевою громадою та суспільством загалом, залучення до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗА РОЗДІЛОМ 1
«ІНСТРУМЕНТИ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ»**

Початковий рівень	<p>Пояснює поняття «історія», «історичні джерела», «історичний факт», «історична подія», «археологія», «музей», «архів», «хронологія»; Розповідає, хто такі історики; Називає види історичних джерел; 1-2 спеціальні історичні дисципліни; одиниці вимірювання часу; Перелічує назви історичних пам'яток, які запам'ятали в ході віртуальної екскурсії; Називає країни, з якими межує Україна ; Переказує зміст прочитаного; Знаходить у тексті параграфа ключові історичні події та інформацію про діячів історії України; Виконує інтерактивні онлайн вправи за зразком</p>
-------------------	---

<p>Середній рівень</p>	<p>Пояснює поняття «цивілізація» та називає її ознаки; пояснює поняття «археологічна культура»; «історичний простір», «ера» (з допомогою вчителя); Пояснює яку історичну інформацію можуть «розповісти» віднайдені археологами артефакти ; Наводить приклади історичних джерел відповідно до їх видів; називає нові види історичних джерел, які можуть з'явитися в майбутньому; Називає основні періоди всесвітньої історії; Укладає таблицю-словник спеціальних історичних дисциплін (назва дисципліни / що вивчає); Використовує карту для визначення місця виникнення давніх цивілізацій; Виокремлює основне і другорядне в тексті; Встановлює відповідність між назвами архітектурних пам'яток України / інших джерел із містами, в яких вони зведені/зображені, та їх зображеннями; Розрізняє географічні й історичні мапи; Розташовує дати/події в правильній часовій послідовності;</p>
------------------------	---

<p>Достатній рівень</p>	<p>Добирає приклади, які розкривають поняття / терміни, що використовуються в межах теми; Складає перелік історичних джерел, з якими ознайомилися на уроках історії впродовж 5 класу; Співвідносить розташування давніх цивілізацій/ міст давніх цивілізацій з частиною світу, в якій виникла обрана цивілізація; Використовує пошукові системи для отримання інформації про сучасних українських істориків; Установлює зв'язок між історичним фактом та подією; Називає відмінність між музеями та архівами; загрози, які несуть російські обстріли для музейних та архівних установ України; Послідовно викладає інформацію, будує виступ з дотриманням структури; Укладає таблицю в парах/групах/самостійно про історичні регіони світу; Пояснює навіщо історичний процес поділяють на періоди; Розв'язує історичні/хронологічні задачі</p>
-----------------------------	--

Високий рівень	<p>Висловлює аргументовану думку/власне судження (усно або письмово) щодо необхідності вивчення історії, збереження історичної пам'яті; важливості використання різних історичних джерел під час історичного дослідження; важливості досліджувати не тільки історію окремих країн, а й локальну – місцеву історію;</p> <p>Самостійно використовує підручник/додаткову інформацію як джерело знань, коментує його текст під час читання, формулює запитання до нього, узагальнює інформацію;</p> <p>Створює прості візуальні медіапродукти (комікс, колаж, відеоповідомлення, реклама тощо) самостійно та в групі в межах теми;</p> <p>Порівнює та співвідносить сучасну політичну карту світу та історичну карту розташування перших цивілізацій;</p> <p>Використовує пошукові системи («Google Arts & Culture») та укладає маршрут з рекомендацією, які музеї варто відвідати під час тривалих мандрівок;</p> <p>Аналізує витяги з історичних джерел відповідно до поставленого завдання;</p> <p>Висловлює власне припущення, як події сьогодення впливають на майбутнє;</p> <p>Встановлює одночасність подій в історичному просторі, тривалість подій, явищ, процесів та їх віддаленість одних від одних;</p> <p>Складає самостійно історичну/хронологічну задачу</p>	
Результати зі свідчення	Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти	Очікувані результати навчання після вивчення Розділу 1. «ІНСТРУМЕНТИ

		ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ» відповідно до модельної програми
Орієнтується в історичному часі та просторі	1. Історико-хронологічне мислення, орієнтація в історичному часі, встановлення причиново-наслідкових зв'язків між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, виявлення змін і тяглості в житті суспільства	<ul style="list-style-type: none"> - наводить приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності минулого в сьогоденні – топоніміка, лексика, фольклор, соціальні практики тощо [6 ГІО 1.2.2-1] - пояснює різницю між одиницями вимірювання історичного часу і співвідносить їх (рік — століття — тисячоліття) [6 ГІО 1.1.1-1] - розрізняє системи літочислення, пояснює їх на прикладах [6 ГІО 1.1.1-2] - розташовує події у хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю [6 ГІО 1.1.2-1] - встановлює одночасність подій в історичному просторі, тривалість подій, явищ, процесів та їх віддаленість одних від одних (у межах теми, з допомогою вчителя) [6 ГІО 1.1.3-1] - наводить приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності минулого в сьогоденні – топоніміка, лексика, фольклор, соціальні практики тощо [6 ГІО 1.2.2-1]
	2. Геопросторове мислення, орієнтація в соціально-історичному просторі, виявлення взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури та навколишнього середовища	<ul style="list-style-type: none"> - виокремлює основні елементи карти та пояснює їх значення [6 ГІО 2.1.1-1] - співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації (розповідь учителя, текст книжки тощо) [6 ГІО 2.1.1-3] - визначає орієнтацію об'єктів відносно сторін світу, суб'єкта спостереження [6 ГІО 2.1.2-1] - виявляє чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій (клімат, географічне розташування, доступ до природних ресурсів) [6 ГІО 2.2.1-1] - розрізняє відносно сталі та змінні об'єкти карти [6 ГІО 2.1.1-4]
Працює з інформацією історичного змісту	3. Критичне мислення, робота з різними джерелами інформації та формулювання історично-обґрунтованих питань	<ul style="list-style-type: none"> - використовує пошукові системи для отримання інформації, дізнається значення незнайомих слів [6 ГІО 3.1.2-2] - виокремлює основне і другорядне в тексті [6 ГІО 3.2.1-2] - формулює питання різного типу до тексту/ медіатексту, візуальних джерел [6 ГІО 3.2.1-4] - пояснює і доцільно застосовує терміни, поняття, які вжито в запропонованих джерелах [6 ГІО 3.2.1-3] - визначає ознаки, що пов'язують документи, артефакти (музейні об'єкти) та ілюстративний матеріал з історичним періодом (в межах теми) [6 ГІО 3.3.2-1]

		<ul style="list-style-type: none"> - визначає риси/ ознаки артефакту (музейного об'єкта), писемного та візуального джерела [6 ГІО 3.2.2-1] - формулює запитання щодо достовірності інформації з різних джерел [6 ГІО 3.3.1-1] - визначає тему і походження запропонованого джерела історичної та суспільної інформації [6 ГІО 3.2.2-2]
	<p>4. Системне мислення, виявлення взаємопов'язаності, взаємозалежності та взаємовпливу історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміння множинності трактувань минулого та сучасного та зіставлення їх інтерпретацій</p>	<ul style="list-style-type: none"> - добирає приклади, які розкривають поняття/ терміни, що використовуються в межах теми [6 ГІО 4.1.1-1] - виявляє розбіжності в тлумаченнях минулого та сучасного на конкретних прикладах [6 ГІО 4.3.1-3] - визначає придатність отриманої інформації для добору аргументів за допомогою вчителя [6 ГІО 4.2.1-1]
<p>Виявляє повагу до гідності людини та соціальну активність</p>	<p>5. Усвідомлення власної гідності, діяльність з урахуванням власних прав і свободи, повага до прав і гідності інших осіб, толерантність, протидія виявам дискримінації та нерівного ставлення</p>	
	<p>6. Дотримання демократичних принципів, конструктивна взаємодія з друзями, спільнотою закладу освіти, місцевою громадою та суспільством загалом, залучення до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем</p>	<ul style="list-style-type: none"> - наводить приклади змін у житті суспільства, пов'язаних із різними чинниками; пояснює їх вплив на людину, конкретні соціальні групи та суспільство в цілому в минулому та сьогоденні [6 ГІО 6.3.1-5]

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗА РОЗДІЛОМ 2
«ЛЮДИНА, ПРИРОДА, СВІТ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕЧЕЙ У ДОІСТОРИЧНУ ДОБУ
ТА ДОБУ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ»**

П оч ат ко ви й рі ве нь	<p>Пояснює поняття «праісторія», «землеробство», «скотарство»; Називає знаряддя праці давніх людей; основні матеріали, які використовували для письма давні люди; переказує зміст прочитаного. Укладає глосарій до теми за підручником; Розповідає про досягнення первісних людей та перших цивілізацій (1-2 досягнення); Виконує інтерактивні онлайн вправи за зразком; Шукає на мапі неолітичні археологічні культури України (за допомогою вчителя);</p>
С ер ед ні й рі ве нь	<p>Укладає хмаринку ключових слів до теми параграфа (за допомогою вчителя) Пояснює поняття «еволюція», «привласнювальне господарство», «відтворювальне господарство», «неолітична революція», «ремесло», «торгівля», «кочівництво», «колонія», «метрополія» (за допомогою вчителя). Складає сенкан в межах теми. Наводить приклади історичних джерел за допомогою яких досліджують дописемний період; Перераховує основні періоди давньої історії людства; Визначає як природа впливала на життя первісних людей; Складає перелік досягнень давньої людини в різні періоди, мешканців перших цивілізацій; перелік особливостей трипільської археологічної культури; Називає землеробські археологічні культури на теренах України; назви перших систем письма; досягнення перших цивілізацій; Описує територію поширення трипільської культури за допомогою мапи.</p>
Д ос та тн ій рі ве нь	<p>Позначає на умовній лінії часу представників роду Номо; періоди розвитку людства Пояснює, чому речові історичні джерела становлять основу для вивчення далекого минулого людства; яку роль для людини відіграло опанування плавлення металів; Добирає власні приклади впливу зміни природних умов на діяльність людини; Позначає на контурній мапі України найбільші палеолітичні/мезолітичні стоянки; грецькі колонії, засновані на території сучасної України; Ідентифікує артефакти, описані в спогадах/джерелах, із запропонованими зображеннями; Класифікує форми господарської діяльності – які відносять до відтворювальних, а які до привласнювальних; Пояснює термін «іригаційне землеробство» на прикладах ранніх цивілізацій Межиріччя і долини Нілу; Виокремлює особливості неолітичних археологічних культур України; одягу, раціону мешканців ранніх цивілізацій; Пояснює, з якими труднощами могла б зіткнутися давня людина, опановуючи письмо; Співвідносить сучасні регіони України з ареалом проживання трипільців; розташування перших цивілізацій на мапі світу</p>

В ис ок и й рі ве нь	<p>Висловлює аргументовану думку/власне судження (усно або письмово) щодо зв'язку появи писемності з розвитком економічної, політичної та соціальної сфер життя; появи писемності як однієї з важливих ознак цивілізації;</p> <p>Самостійно використовує підручник й додаткові джерела інформації як джерело знань, коментує його текст під час читання, формулює запитання різного типу до нього, узагальнює інформацію;</p> <p>Створює візуальні медіапродукти (промоматеріали, інфографіку, комікси тощо);</p> <p>Розробляє картки для запам'ятовування із зображеннями / назвами основних змін до різних періодів розвитку людства;</p> <p>Створює ментальну мапу/логічну схему на тему доби палеоліту / мезоліту / неоліту / енеоліту / перших цивілізацій;</p> <p>Прокладає за сучасною мапою «маршрут» неолітизації Європи;</p> <p>Зіставляє ознаки цивілізації з трипільською археологічною культурою і визначає чи достатньо інформації, щоб ідентифікувати цю спільноту як цивілізацію;</p> <p>Проектує макет одягу / помешкання / денне меню мешканців ранніх цивілізацій.</p>
---	---

Результати зі свідoctва	Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти	Очікувані результати навчання після вивчення Розділу 2 «ЛЮДИНА, ПРИРОДА, СВІТ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕЧЕЙ У ДОІСТОРИЧНУ ДОБУ ТА ДОБУ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ» відповідно до модельної програми
Орієнтується в історичному часі та просторі	<p>1. Історико-хронологічне мислення, орієнтація в історичному часі, встановлення причиново-наслідкових зв'язків між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, виявлення змін і тяглості в житті суспільства</p>	<ul style="list-style-type: none"> - розташовує події у хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю [6 ГІО 1.1.2-1] - встановлює послідовність історичних подій за допомогою лінії часу [6 ГІО 1.1.2-2] - розрізняє природні, економічні, політичні, соціальні, технологічні та культурні зміни та наводить приклади впливу цих змін на життя людини і суспільства в минулому і теперішньому [6 ГІО 1.3.1-1] - встановлює одночасність подій в історичному просторі, тривалість подій, явищ, процесів та їх віддаленість одних від одних (у межах теми, з допомогою вчителя) [6 ГІО 1.1.3-1] - наводить приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності минулого в сьогоденні – топоніміка, лексика, фольклор, соціальні практики тощо [6 ГІО 1.2.2-1] - описує перебіг історичних подій та визначає тяглість в історичному процесі [6 ГІО 1.2.1-2] - виявляє і розрізняє з допомогою вчителя причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів [6 ГІО 1.2.1-1]
	<p>2. Геопросторове мислення, орієнтація в соціально-історичному просторі, виявлення взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури та навколишнього середовища</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє (з допомогою вчителя) і пояснює виклики, які стоять перед людиною, суспільством у різних природних середовищах [6 ГІО 2.2.1-2] - визначає на карті положення географічних об'єктів, культурно-історичних пам'яток, місця історичних подій [6 ГІО 2.1.2-2] - виявляє чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій (клімат, географічне розташування, доступ до природних ресурсів) [6 ГІО 2.2.1-1] - позначає розміщення об'єктів на карті, прокладає уявні маршрути, визначає відстані [6 ГІО 2.1.2-3]
Працює з інформацією історичного змісту	<p>3. Критичне мислення, робота з різними джерелами інформації та формулювання історично-обґрунтованих питань</p>	-

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗА РОЗДІЛОМ 3
«ЛЮДИНА, СВІТ ЇЇ УЯВЛЕНЬ ТА ІДЕЙ У ДОІСТОРИЧНУ ДОБУ
ТА ДОБУ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ»**

По- чат- ков- ий рів- ень	<p>Називає первісні вірування; Переказує зміст прочитаного; Виконує інтерактивні онлайн вправи за зразком; Розповідає про функції, які виконували найдавніші бібліотеки; Розповідає про 1 з систем виховання в стародавньому світі (на вибір); якими були давньогрецькі Олімпійські ігри; Називає пам'ятки культури та мистецтв Стародавнього світу (не менше 5); Пояснює поняття «громадський простір» (з допомогою вчителя);</p>
Се- ред- ній рів- ень	<p>Пояснює поняття «міф», «язичництво», «античність» (з допомогою вчителя); Визначає чи всі діти в давніх суспільствах здобували однаковий рівень освіти; Формулює запитання до тексту (за зразком, за ключовими словами); Наводить докази поширення писемності серед населення Межиріччя; Розв'язує прості хронологічні задачі за алгоритмом; Називає типи римських громадських будівель; Укладає хмаринку слів за змістом параграфу; Виокремлює основне і другорядне в тексті</p>
До- ста- тній рів- ень	<p>Пояснює, чому виникли перші релігії; Розрізняє релігійні уявлення мешканців стародавнього світу; Використовує пошук інформації в інтернеті за запропонованими параметрами; Впорядковує таблицю «Вірування давніх мешканців України», зазначаючи час існування та особливості релігійних уявлень; «Освіта та виховання у давній час»; Планує уявне/реальне інтерв'ю/прес-конференцію з діячами науки античності (формулює запитання); Укладає каталог найвідоміших літературних пам'яток Стародавнього світу; Порівнює особливості архітектури Єгипту і Дворіччя; сучасний та давньогрецький театри; Послідовно викладає інформацію; Пояснює значення освіти в житті людини; які типи римських громадських будівель використовують як громадський простір у наш час; Співвідносить місця розташування скіфських курганів та сучасних областей України</p>
Ви- сок- ий рів- ень	<p>Створює прості візуальні медіапродукти (віртуальна стіна, презентація, постер, колаж, листівка, лепбук, буктрейлер, комікс, ілюстрації до стародавніх творів тощо); Аналізує твори українського фольклору (колядки, веснянки, казки, легенди) й визначає у них «сліди» давніх вірувань; Укладає порівняльну таблицю «Боги Давнього Сходу» й визначає спільні та відмінні риси в релігійних уявленнях народів Давнього Сходу; Висловлює аргументовану думку/власне судження (усно або письмово) чому на зображеннях, що дійшли до нас із найдавніших часів, переважають сюжети з тваринами, зокрема полювання; чому важливо зберегти мистецькі пам'ятки стародавньої історії України для світового мистецтва; Самостійно використовує підручник й додаткові джерела інформації як джерело знань, коментує його текст під час читання, формулює запитання різного типу до нього, узагальнює інформацію, створює письмові повідомлення; Складає власну історичну задачу за матеріалом параграфа</p>

Результати зі свідчення	Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти	Очікувані результати навчання після вивчення Розділу 3 «ЛЮДИНА, СВІТ ЇЇ УЯВЛЕНЬ ТА ІДЕЙ У ДОІСТОРИЧНУ ДОБУ ТА ДОБУ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ» відповідно до модельної програми
Орієнтується в історичному часі та просторі	<p>1. Історико-хронологічне мислення, орієнтація в історичному часі, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, виявлення змін і тяглості в житті суспільства</p>	<ul style="list-style-type: none"> - формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій на життя суспільства, окремих груп людей [6 ГІО 1.3.2-1] - наводить приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності минулого в сьогоденні – топоніміка, лексика, фольклор, соціальні практики тощо [6 ГІО 1.2.2-1] - виявляє і розрізняє з допомогою вчителя причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів [6 ГІО 1.2.1-1] - встановлює одночасність подій в історичному просторі, тривалість подій, явищ, процесів та їх віддаленість одних від одних (у межах теми, з допомогою вчителя) [6 ГІО 1.1.3-1] - розташовує події у хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю [6 ГІО 1.1.2-1] - пояснює, як погляди та потреби людей сьогодні і в минулому пов'язані з подіями їх життя, станом суспільства [6 ГІО 1.3.2-2] - розрізняє природні, економічні, політичні, соціальні, технологічні та культурні зміни та наводить приклади впливу цих змін на життя людини і суспільства в минулому і теперішньому [6 ГІО 1.3.1-1]
	<p>2. Геопросторове мислення, орієнтація в соціально-історичному просторі, виявлення взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури та навколишнього середовища</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє (з допомогою вчителя) і пояснює виклики, які стоять перед людиною, суспільством у різних природних середовищах [6 ГІО 2.2.1-2] - наводить приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі і просторі, взаємодії людини та природи [6 ГІО 2.2.2-1] - визначає на карті положення географічних об'єктів, культурно-історичних пам'яток, місця історичних подій [6 ГІО 2.1.2-2] - позначає розміщення об'єктів на карті, прокладає уявні маршрути, визначає відстані [6 ГІО 2.1.2-3] пояснює відмінності між громадським та особистим простором [6 ГІО 2.3.1-1] - наводить приклади і пояснює призначення об'єктів громадського простору в минулому і сучасності [6 ГІО 2.3.1-2] - зіставляє картографічну інформацію різних історичних періодів [6 ГІО 2.1.1-2]

Працює з інформацією історичного змісту	3. Критичне мислення, робота з різними джерелами інформації та формулювання історично-обґрунтованих питань	<ul style="list-style-type: none"> - розрізняє джерела інформації за видами (матеріальні/ нематеріальні, первинні/ вторинні, текстово-візуальні тощо) [6 ГІО 3.1.1-1] - розрізняє тексти соціального та історичного змісту [6 ГІО 3.2.1-1] - визначає тему і походження запропонованого джерела історичної та суспільної інформації [6 ГІО 3.2.2-2] - добирає інформацію за заданими критеріями [6 ГІО 3.1.2-1] - зіставляє джерела інформації щодо достовірності та повноти [6 ГІО 3.3.2-2]
	4. Системне мислення, виявлення взаємопов'язаності, взаємозалежності та взаємовпливу історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміння множинності трактувань минулого та сучасного та зіставлення їх інтерпретацій	<ul style="list-style-type: none"> - послідовно викладає інформацію, будує виступ з дотриманням структури [6 ГІО 4.2.2-2] - виявляє розбіжності в тлумаченнях минулого та сучасного на конкретних прикладах [6 ГІО 4.3.1-3]
Виявляє повагу до гідності людини та соціальну активність	5. Усвідомлення власної гідності, діяльність з урахуванням власних прав і свободи, повага до прав і гідності інших осіб, толерантність, протидія виявам дискримінації та нерівного ставлення	<ul style="list-style-type: none"> - наводить приклади етнічного, релігійного, культурного та іншого розмаїття в Україні та світі в минулому і сьогодні [6 ГІО 5.3.1-1] - зіставляє культури, їх цінності, традиції, спосіб життя [6 ГІО 5.3.1-3] - обґрунтовує користь обміну досвідом та взаємонавчання; пояснює значення освіти в житті людини [6 ГІО 5.1.2-1] - висловлює власне судження про культурне розмаїття та його цінність для суспільства, виявляє зацікавленість переконаннями інших людей [6 ГІО 5.3.1-4]
	6. Дотримання демократичних принципів, конструктивна взаємодія з друзями, спільнотою закладу освіти, місцевою громадою та суспільством загалом, залучення до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем	<ul style="list-style-type: none"> - наводить приклади змін у житті суспільства, пов'язаних із різними чинниками; пояснює їх вплив на людину, конкретні соціальні групи та суспільство в цілому в минулому та сьогодні [6 ГІО 6.3.1-5]

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗА РОЗДІЛОМ 4
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, ВЛАДА В ДОІСТОРИЧНУ ДОБУ
ТА ДОБУ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ»**

Початковий рівень	Розповідає про історичну подію після перегляду відеоматеріалів; Переказує зміст прочитаного; Виконує інтерактивні онлайн вправи за зразком; Укладає словник термінів до теми; Наводить приклади законів, давніх чи сучасних
Середній рівень	Пояснює поняття «первісність», «влада», «держава», «імперія», «демократія», «право», «велике переселення народів»(з допомогою вчителя); Називає типові ознаки імперії; 2-3 правителів Стародавнього світу та їх досягнення; найдавніші назви слов'ян, що згадуються в історичних джерелах; Складає сенкан в межах теми; Знаходить на карті на карті острів Крит, міста Кнос, Мікени, Афіни, Спарту; Формулює запитання до тексту (за зразком, за ключовими словами); Наносить на контурну мапу територію розселення готів та гунів
Достатній рівень	Виокремлює основні причини виникнення держав; причини та наслідки повалення царської влади та проголошення Риму республікою; причини та наслідки великого переселення народів; Аргументує що вирізняє право з-поміж соціальних норм; Порівнює фрагменти стародавніх законів і правил; Укладає соціальну піраміду давньоєгипетського суспільства за допомогою учителя; порівняльну таблицю «Держави Передньої Азії», «Політичне життя Афін та Спарты»; Розробляє цікаві завдання для вікторини за матеріалом параграфа; Співвідносить поняття «імперія» та характеристику держав Стародавнього світу; що пов'язує битву греків з персами у 490 р. до н.е. та сучасний спорт; Створює стрічку часу та наносить на неї основні події з історії держав Стародавнього світу; Складає запитання для уявного інтерв'ю з діячем Стародавнього світу; Використовує пошук інформації в інтернеті за запропонованими параметрами й створює коротку інформаційну довідку про діяча в межах розділу
Високий рівень	Висловлює аргументовану думку/власне судження для чого людству потрібні держави; чому занепадають імперії; яке значення в історії «законів Хаммурапі»; Створює прості візуальні медіапродукти (скрайбінг, презентація, постер, колаж, листівка, лепбук, буктрейлер, комікс, ілюстрації, ментальні мапи); Самостійно використовує підручник й додаткові джерела інформації як джерело знань, коментує його текст під час читання, формулює запитання різного типу до нього; Встановлює зв'язки між причинами, що викликали війну, та наслідками, які настали після її завершення; Порівнює норми права східних і західних давніх суспільств, виділяючи спільні риси; ставлення до рабів у різних суспільствах; Складає історичний портрет діяча за алгоритмом.

Результати зі свідoctва	Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти	Очікувані результати навчання після вивчення Розділу 4 «ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, ВЛАДА В ДОІСТОРИЧНУ ДОБУ ТА ДОБУ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ» відповідно до модельної програми
Орієнтується в історичному часі та просторі	<p>1. Історико-хронологічне мислення, орієнтація в історичному часі, встановлення причиново-наслідкових зв'язків між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, виявлення змін і тяглості в житті суспільства</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє і розрізняє з допомогою вчителя причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів [6 ГІО 1.2.1-1] - пояснює, як погляди та потреби людей сьогодні і в минулому пов'язані з подіями їх життя, станом суспільства [6 ГІО 1.3.2-2] - встановлює одночасність подій в історичному просторі, тривалість подій, явищ, процесів та їх віддаленість одних від одних (у межах теми, з допомогою вчителя) [6 ГІО 1.1.3-1] - описує перебіг історичних подій та визначає тяглість в історичному процесі [6 ГІО 1.2.1-2] - розташовує події у хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю [6 ГІО 1.1.2-1] - наводить приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності минулого в сьогодні – топоніміка, лексика, фольклор, соціальні практики тощо [6 ГІО 1.2.2-1]
	<p>2. Геопросторове мислення, орієнтація в соціально-історичному просторі, виявлення взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури та навколишнього середовища</p>	<ul style="list-style-type: none"> - виявляє чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій (клімат, географічне розташування, доступ до природних ресурсів) [6 ГІО 2.2.1-1] - виявляє (з допомогою вчителя) і пояснює виклики, які стоять перед людиною, суспільством у різних природних середовищах [6 ГІО 2.2.1-2] - визначає на карті положення географічних об'єктів, культурно-історичних пам'яток, місця історичних подій [6 ГІО 2.1.2-2] - позначає розміщення об'єктів на карті, прокладає уявні маршрути, визначає відстані [6 ГІО 2.1.2-3]
Працює з інформацією історичного змісту	<p>3. Критичне мислення, робота з різними джерелами інформації та формулювання історично-обґрунтованих питань</p>	<ul style="list-style-type: none"> - визначає тему і походження запропонованого джерела історичної та суспільної інформації [6 ГІО 3.2.2-2] - зіставляє джерела інформації щодо достовірності та повноти [6 ГІО 3.3.2-2] - розрізняє тексти соціального та історичного змісту [6 ГІО 3.2.1-1] - добирає інформацію за заданими критеріями [6 ГІО 3.1.2-1]

	<p>4. Системне мислення, виявлення взаємопов'язаності, взаємозалежності та взаємовпливу історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміння множинності трактувань минулого та сучасного та зіставлення їх інтерпретацій</p>	<ul style="list-style-type: none"> - формулює висновок, судження на основі наведених фактів [6 ГІО 4.1.2-2] - формулює судження про вчинки історичних осіб та сучасних діячів, події, явища, процеси з урахуванням отриманих знань та власного досвіду [6 ГІО 4.2.2-1]
<p>Виявляє повагу до гідності людини та соціальну активність</p>	<p>5. Усвідомлення власної гідності, діяльність з урахуванням власних прав і свободи, повага до прав і гідності інших осіб, толерантність, протидія виявам дискримінації та нерівного ставлення</p>	<ul style="list-style-type: none"> - пояснює, чому і якими правами від народження наділена кожна людина [6 ГІО 5.2.1-1] - наводить історичні та сучасні приклади виявів дискримінації та її подолання [6 ГІО 5.3.2-2] - виявляє мову ворожнечі [6 ГІО 5.3.2-3] - пояснює, як людина впливає на різні спільноти і державу своєю діяльністю [6 ГІО 5.1.2-3]
	<p>6. Дотримання демократичних принципів, конструктивна взаємодія з друзями, спільнотою закладу освіти, місцевою громадою та суспільством загалом, залучення до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем</p>	<ul style="list-style-type: none"> - аргументує потребу спільних правил і законів, а також необхідність їх дотримуватися [6 ГІО 6.1.1-2] - пояснює значення громадсько-політичних понять (зокрема демократія, свобода, права, право/ закон) з допомогою вчителя [6 ГІО 6.3.1-1] - розрізняє повноваження органів влади і приватних осіб [6 ГІО 6.3.1-3]